

ואמרתם זבח פסח הוא לה'

4. רמב"ן שמות פרק יב

(כא) ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אליהם - הפרשה הזו מוקצרת באשר צוה אותו ה' בפרשה של מעלה, כי בידוע שאמר להם משה לישראל הכל בפרט ולימד אותם כל הענין, ונכלל הדבר בכתוב: "כאשר צוה ה' את משה כן עשו" (להלן פסוק כח), אבל הזכיר זאת הפרשה בכלל כי קרא משה לכל זקני ישראל והם אספו אליו כל העם, ואז אמרו אל כל עדת ישראל מיטכו הצאן מן העדר אל בתיכם להיות לכם למשמרת מבעשור לחדש.

5. חזקוני שמות פרק יב

(כא) ויקרא משה לכל זקני ישראל - ולעיל כתיב: "דברו אל כל עדת ישראל" אלא מצות הלקיחה היתה לכל ישראל, ומצות השחיטה לא היתה רק לזקנים אבל לא להדיוטות, פן יקלקלו בשחיטתן.

6. הכתב והקבלה שמות פרק יב

(יג) **הדם לכם לאות** - באמת היו בישראל דברים מונעים הגאולה, כמ"ש רבותינו שהיו עובדי אלילים כמצרים, והיה רצונו ית' לטהרם ולנקותם, וצווה עליהם קרבן פסח, ובזה יורו הוראה גמורה כי שבו מדרכם הרעה בשחיטת האלוה עצמו אשר היו עובדים אותו. והנה אות האהבה השלמה והסימן הגמור הוא לבלי יכנס בלב האוהב שום פחד ודאגה מאיזה סכנה למלאות רצון הנאהב, אבל ישים נפשו בכפו ויסתכן לבלי המנע מעשות רצונו, לכן צווה הוא ית' שיעשו ג' פעולות בזביחות האלוה של המצרים לעיניהם בפרסום גדול, ולא ישיתו לב על הסכנה העצומה פן יחרה אף מצרים עליהם בראותם עלבון יראתם ויקומו עליהם להשמידם, כמאמר משה: "הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו", (א) עם כ"ז לא ימנעו מלמלאות רצון המצוה בשוקים וברחובות בבזוי וקלון, עד הביאום אותו לביתם בקולי קולות ולא ייראו מן המצרים, (ב) יתר ע"כ ישחטו הפסח בכנופיה ובעסק גדול משפחות משפחות בפרסום, וגם זה לא יפחדו ולא ייראו משונאיהם, (ג) והאחרון הכביד, כי לא די להם בכל זה, אבל גם אח"כ בעת אכלם אותו יפרסמוהו לכליון עיניהם ולדאבון נפש המצרים, בתתם מדמו על משקופי הבתים והמזוזות לעיני כל עובר וידעו המצרים כי עתה יאכלו את יראתם, הלא ינתקו מורשי לבבם להיקהל ולבוא עליהם בחרבות ורמחים ולנקום בתוך בני ישראל, הנה בכל זה יעשו רצון קונם ולא יהיה מורך בלבבם. **ובזה אות נפלא על שלמות התשובה והדבקות בו ית', והיותם כופרים בע"א כפירה גמורה וחלוטה.** וזהו "והיה הדם לכם לאות", רצונו יהיה אות לכם על טוב כוונתכם ויושר אמתת לבבכם עם אלהיכם, ובזה תעוררו רחמים עליכם שלא יהיה בכם נגף למשחית כמו שהיה הדין מחייב בעבור הדמותכם למצרים בעבודת אלילים...

7. רבינו בחיי שמות פרק יב

(יג) **וראיתי את הדם ופסחתי עליכם** - אין הדם מונע הנגף ולא מניעתו מביא הנגף, אבל למדך הכתוב כי מי שהאמין בהקב"ה אמונה שלמה ותלה בו בטחונו, ולא חשש לאימת פרעה וגזרתו וזבח בפרהסיא תועבת מצרים, ונתן מדם הפסח על

1. שמות פרק יב

(כא) ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אליהם משכו וקחו לכם צאן למשפחתיכם ושחטו הפסח: (כב) ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מן הדם אשר בסף ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר (כג) ועבר ה' לנגף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף: (כד) ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם:

(כה) והיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן ה' לכם כאשר דבר ושמרתם את העבדה הזאת: (כו) והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם:

(כז) ויאמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו: (כח) וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו: ס

2. שמות פרק יב

(א) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר: (ב) החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה: (ג) דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית: (ד) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והפיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה': (ה) והיה הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם שם וראיתי את הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים:

3. רש"י שמות פרשת בא פרק יב

(כא) **משכו** - מי שיש לו צאן ימשוך משלו: **וקחו** - מי שאין לו, יקח מן השוק: **למשפחתיכם** - שה לבית אבות: (כב) **ואתם לא תצאו וגו'** - מגיד שמאחר שנתנה רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע, ולילה רשות למחבלים הוא, שנאמר (תהלים קד כ): "בו תרמוש כל חיתו יער": (כג) **ופסח** - וחמל, ויש לומר ודלג: **ולא יתן המשחית** - ולא יתן לו יכולת לבא, כמו (בראשית לא ז): "ולא נתנו אלהים להרע עמדי": (כה) **והיה כי תבאו אל הארץ** - תלה הכתוב מצוה זו בביאתם לארץ, ולא נתחייבו במדבר אלא בפסח אחד שעשו בשנה השנית ועל פי הדבור: **כאשר דבר** - והיכן דבר? "והבאתי אתכם אל הארץ" וגו' (שמות ו ח): (כז) **ויקד העם** - על בשורת הגאולה וביאת הארץ ובשורת הבנים שיהיו להם: (כח) **וילכו ויעשו בני ישראל** - וכי כבר עשו, והלא מראש חודש נאמר להם! אלא מכיון שקבלו עליהם, מעלה עליהם כאלו עשו: **וילכו ויעשו** - אף ההליכה מנה הכתוב, ליתן שכר להליכה ושכר לעשיה: **כאשר צוה ה' את משה ואהרן** - להגיד שבחן של ישראל, שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן. ומהו "כן עשו"? אף משה ואהרן כן עשו:

המזוזות ועל המשקוף - הרי זה צדיק ובטח בהקב"ה, ראוי הוא שיגן עליו מן הנגף והמשחית.

8. נחלת יעקב שמות פרק יב

(כג) ולא יתן המשחית - המפרשים הקשו כיון שהכאת בכורים היה על ידי הקב"ה בעצמו, ולא על ידי שליח, וא"כ מה זה שאמר: "ולא יתן המשחית"? עוד הקשו, למה צוה במצוה מיוחדת, בקידוש בכורות ועשיית פסח, מחמת ההפלאה שהיה בין בכורי ישראל ובין בכורי מצרים, הא בכל המכות היה הפלאה! ונראה שבבכורות נס אחר היה, שבסך רב ישראל שהיה שם כמה פעמים ששים רבוא, ועל פי דרך הטבע היו מוכרחים כמה אנשים למות באותו לילה, והיה נס מהשי"ת שבאותו לילה לא מת ולא חלה שום אדם מישראל, למען לא יהיה צווחה בשום בית ישראל. וזהו שאמר: "ולא יתן המשחית", כלומר אפילו באותן שהגיע זמנם למות וכבר היה רשות להמשחית, לא נתן השי"ת רשות להמשחית לבוא אל בתיהם לנגוף. וזהו נס היוצא מדרך הטבע, כי בכל המכות שהיה הפלאה, הוא מן הדין שישראל לא נתחייבו בהכאה, משא"כ בזה שהציל כולם אפילו ממיתה טבעית. ודבר זה הוא נס גדול למען יצאו כולם בשמחה, לכך נצטוו בפסח ובקידוש בכורות:

9. אבק סופרים לרבי אברהם ליכטנשטיין זצ"ל

הראשונים עמדו בזה אם המכה של בכורות לא היתה ע"י שליח, כאמרם ז"ל (הגדה של פסח): "אני - ולא מלאך, אני - ולא השליח", אם כן משחית מה שייד כאן? ונתנית דם על המשקוף למה, והכל גלוי לפניו! וכן אזהרה: "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר" למה? וביאר הגאון מהר"א אשכנזי, כי היו במכת בכורות שני ענינים: א) ע"י מלאך והוא הנגיפה. ב) גמר המכה היא המיתה, וזה היה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו. וטרם המיתה היה נגיפה ע"י המשחית, ככתוב: "ולא יתן המשחית לבא לנגף", והוא כענין חולי קודם מיתה. וזה המשחית אינו מבחין בין טפה של בכור לשאינו בכור, ובנגיפה היו כל המצרים נגפים, לכך אמרו: "כלנו מתים", וכן אינו מבחין בין ישראל למצרים, לכך היה נתנית הדם להצילם מסכנת הנגיפה, ונאמר: "ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף..." רק הגמר מיתה להמית, היה הוא יתברך ולא השליח, להבחין בין טפה לטפה, ולזאת היתה נתנית הדם, שלא יהיה נגף כלל בישראל.

10. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ס עמוד ב

ת"ר: דבר בעיר - כנס רגליך, שנאמר: "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר".

11. פרי צדיק לר' צדוק הכהן מלובלין לחג הפסח

ובפרשת ביכורים כתיב: "ויוציאונו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה", ופסוק זה מביא בעל הגדה, ודרש: "ביד חזקה - זו הדבר, שנאמר: "הנה יד ה' הויה" וגו', "ובזרוע נטויה" - זו החרב, כמו שנאמר: "וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים". וכבר אמרנו שמה שאמר: "זו הדבר", אין הפירוש על מכת דבר שהיה בבהמות שזה לא גרם עוד היציאה ממצרים, רק דקאי על מכת בכורות, ומייתי לראיה שדבר נקרא "יד ה'", ממה שנאמר במכת דבר: "הנה יד ה' הויה".

12. מרו הרב קוק זצ"ל לדרשה לשבת הגדול

...והנה יסוד הפסח הוא על הכרת הטובה, כדכתיב: "ואמרתם זבח פסח הוא לד' אשר פסח על בתי בני" במצרים" וגו', ע"כ צריך להגדיל ולהרחיב זאת ההכרה, שהיא המשובחת שבהרגשות האנושיות, בכל האפשרי. ומזה נלמוד דה"ה כל מצותיה של תורה שכולן בכללן נוסדו על הכרת הטובה הכללית להשי"ת יוצרנו ב"ה, שכל מה שמרחיבין בזה, הרי הוא משריש ביותר הכח של הכרת טובה האמיתית, שהיא יסוד כל ההצלחות החברותיות. וביחוד מפני שהחובה של הגדלת ההרגשה של הכרת טובה היא יסוד לערבות התורה, שתהיה מקובלת ונחשקת לפי טבע הישר האנושי, ע"כ הקפידו ע"ז חז"ל שיהיה טעם הפסח בפיו, ולא יאכל אחריו אפיקומן, כדי שירגיש מתיקותו וטעמו. והיא הערה שיסוד הכרת טובה הוא לתכלית הרגשת המתיקות בכל מעשה המצות כולן, שזהו העץ אשר הראה ד' יתברך למשה "וימתקו המים" (שמות טו כה), וה"נ שבת שהוקבעה לשם זה השורש של החזקת הטובה והכרתה, מצווים אנו בעונג שבת להורות שעיי"ז נביא לנפשינו הטובה, שכל המצות כולן יהיו נעשות אצלינו בחשק ובעונג עצמי, כי נרגיש נעימותן ע"י הגדלת התשוקה של הכרת טובה להשי"ת.

13. של"ה מסכת פסחים מצה שמורה אות קסא

עוד יש לפרש, לפי מה שמובן ממאמר הזהר הנזכר לעיל, כי כשמשבחין להשם יתברך בחסד שעשה, אז בא התעוררות שיושפע עוד, על כן התחיל בלשון יחיד 'חסדו', ומסיים בלשון רבים 'ונפלאותיו', אלא כשיודה על החסד שעשה, אז יבא מצד התעוררותו עוד השפעה להוסיף על הראשון, זהו 'ונפלאותיו'. הגה"ה - 'פסח' רמז 'פה סח', שיהיה סח לספר, ואז יהיה נעשה מן 'סח' - 'חס', דחס רחמנא ויפרקינן.

14. הרב אברהם אלימלך בידרמן שליט"א בא

והנה בפרשיות אלו (וארא בא) מצינו כמה בעלי חיים שקיבלו שכר על מעשיהם הטובים. ראשונים הם הצפרדעים על שמסרו נפשם ונכנסו לתנורי המצרים לעשות רצון קונם, זכו שלא נשרפו אלא נשארו בחייהם, ואף האריכו ימים יותר משאר הצפרדעים שמתו ככלות מכת צפרדע (כדאיתא בילקוט שמעוני קפב). השני הוא הכלב, שנאמר בו: "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו", וקיבל שכרו שלדורות עולם אנו מצווים להשליך לכלבים כל בשר נבילה וטריפה (מכילתא משפטים פרשה כ). ולכאורה צריך בירור, מדוע נתקפח שכר הצפרדעים שכל שכרם אינו אלא לשעה שלא מתו בגמר מכת צפרדע, ולעומתם קיבלו הכלבים שכרם פרנסה לדורי דורות? וביותר תגדל התמיהה, שהרי הצפרדעים מסרו נפשם יותר מן הכלבים, שהם נכנסו אל תוך התנורים הבווערים באש, ואילו כל מסירות נפשם של הכלבים הייתה שלא חרצו לשונם לנבוח בקול! ומבאר הרב הקדוש רבי דוד מטאלנא זי"ע, שמכאן ראיה שלנצור את הלשון שלא לנבוח ולא לפגוע איש ברעהו, נדרש יותר מסירות נפש מאשר נדרש עבור קפיצה לתוך האש, ע"כ נחשבת מסירות נפשם של הכלבים לאין ערוך יותר מהצפרדעים.